

**2015-2018 YILLARI ARASI TÜRKİYE RADYO TELEVİZYON
KURUMU VE DİYANET TV TELEVİZYON YAYINLARI
ÖRNEKLEMİNDE, ÖZEL ÖNEME SAHİP DİNİ GÜNLERLE
İLGİLİ CAMİ PROGRAMLARINDA YER ALAN DİNİ
MUSİKİ İCRALARINA GENEL BİR BAKIŞ (*)**

*A General Overview to the Religious Music Performances in the
Mosque Programs Related to the Days Which Have Special
Importance in the Sample of Turkish Radio Television Corporation
and Diyanet Tv Television Broadcasts Between the Years of 2015-
2018*

**DOI NO: 10.36442/AMADER.2021.50 Mustafa Efe KAŞIKÇIOĞLU¹
Cenk CELASİN²**

Özet

Tarihte yazılı basını takip eden dönemde teknolojik gelişmeler sayesinde en az onunla birlikte gelişme göstermiş olan işitsel ve işitsel-görsel medya, sosyal yaşantının hemen her yönüyle ilgili konulara geniş çeşitlilikteki programlarda yer vermektedir. Medya'da sanat, kültür, spor, eğlence, sağlık, siyaset, ekonomi gibi alanlarla ilgili içeriklere sahip olan programların yanı sıra dinsel konuları içeren programlar da görülür. Türkiye'de, özellikle dinsel bağlamda özel öneme sahip günlerde, bu şekilde dini içerikli, müzikal içeriğe de sahip olan programların başta Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) olmak üzere, Diyanet TV gibi çeşitli yayıncı kuruluşlar tarafından yayınlandığı görülmektedir. Yazılı ve internet ortamındaki kaynaklara dayalı belgesel tarama yönteminin kullanılmış olduğu ve 2015-2018 yılları arası TRT ve Diyanet TV televizyon yayınları örnekleminde, özel öneme sahip dini günlerle ilgili olarak seçilen cami programlarında yer alan dini musikinin incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada, genel bir bakışla, söz konusu zaman diliminde, Mevlid, Miraç, Regaib, Berat Kandilleri ve Kadir Gecesi ile ilgili programlardaki dini musiki araştırılmıştır.

***Anahtar Kelimeler:** Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), Diyanet TV, Televizyon yayınları, Dini günler, Cami Musikisi.*

¹ Doktora Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, efekasikcioglu@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Müzik Bölümü, cenkcelasin@kmu.edu.tr

* Bu makale birinci yazar tarafından, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı'nda hazırlanan, "Türkiye'de Müslümanların Dini Günleriyle İlgili Eserlerin Besteciliği ve İcraları" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

Abstract

In the era following the written publication period, thanks to technological developments audio and audio-visual media, which has been including wide variety of programs in the context of almost every dimensions of social life, has evolved. In media, besides the programs related with the fields like art, culture, sports, entertainment, health, politics, economy there are programs including religious subjects. In Turkey, it can be seen that especially in the days which have special importance in the context of religious life this kind of religious programs with musical content, have been broadcasted primarily by Turkish Radio Television Corporation (TRT) and the other broadcasting institutions like Diyanet TV. In this study which based on documentary analysis on written and internet sources and aimed to investigate the religious music in chosen mosque programs about the days with special importance in the context of religious life in the sample of TRT and Diyanet TV television programs between the years of 2015-2018, the religious music in the programs related to, "Night of Mawlid" , "Night of Miraj", "Night of Regaib", "Night of Bara'a" and "Night of Qadr" were investigated with a general overview.

Keywords: Turkish Radio Television Corporation (TRT), Diyanet TV, Television broadcasts, Religious days, Mosque Music.

GİRİŞ

İnsanlık tarihinde iletişimin çok önemli bir yeri olduğu görülür. Türkoğlu, hem gündelik yaşamımızda hem de toplumsal sistemlerin anlaşılmasında pek çok bilimsel disiplinin ilgilendiği bir alan olan iletişimin disiplinler arası bir alan olduğu vurgulansa da her disiplinin kendi açısından iletişim kavramıyla ilgilendiğini öne sürer (2004: 40). Kitle iletişiminin de, geniş izleyici kitlelerine ulaşmak üzere, kurumsallaşmış yapılar tarafından işlenen iletilerin aktarılması ve izleyiciler tarafından algılanması ile ilgilendiğini öne süren Türkoğlu'na göre, yaşamın sürdürülebilmesi, toplumsal ortamın özelliklerine bağlı olduğuna göre ortak yaşamsal kalitenin üye bireyler ve toplumsal yapı yararına düzenlenmesi gereği karşımıza çıkar (2004: 40,41). İnsanlar arası iletişimi sağladığı kadar toplumlararası iletişimde de haberleşmenin oldukça büyük bir önemi bulunmaktadır. Her dönemin teknolojsi doğrudan haberleşme, etkileşim ve iletişim mekanizmaları üzerinde etkili olmuş, öncelikle yazılı iletişimin türlü şekilleri ortaya çıkmış, ardından 20. yüzyıla uzanan dönemde ses kaydının gerçekleşmesi ve sesin uzaklara iletilmesini sağlayan radyonun icadıyla toplumlar birbirleriyle daha fazla iletişim haline geçmeye başlamış, ayrıca herhangi bir ülkenin vatandaşları kendi coğrafyası ile ilgili örf, adet, gelenek ve görenek yapısı, çeşitli kültürel faaliyet alanları konusunda da daha çok bilgi sahibi olmaya

başlamıştır. Öyle ki, radyonun, ulaşılan dinleyici alanını daha önceleri düşünülemez bir boyuta genişlettiğini ve sözlü iletişimin retoriğe uzanan kökenini hatırlattığını öne süren Türkoğlu, radyonun söz, efekt ve müzikle, malzemesi ses olduğu için adeta tanıdık ve zararsız bir dostu dinlemek gibi algılandığını belirtir (2004: 69,70). Radyo dönemini takip eden televizyon döneminde de bu kültürel aktarımlar, paylaşımlar ve bilgilenmeler, görselliğin de eklenmesiyle medyada sosyal yaşantının hemen her yönüyle ilgili konulardaki geniş çeşitlilikteki programlar vasıtasıyla artmıştır. Türkoğlu, toplumsal bir iletişim aracı olarak televizyonun, hayatı kuşatıcılığı açısından, toplumsallaştıran, ortak kodlar geliştiren, ortak hafıza oluşturan ve aynı zamanda günlük konuşmalarımıza referans haline gelen bir kültürel alana dönüşmüş durumda olduğuna işaret eder (2004: 289). Medya’da sanat, kültür, spor, eğlence, sağlık, siyaset, ekonomi gibi alanlarla ilgili içeriklere sahip olan programların yanı sıra toplumun inanç boyutundaki ihtiyaçları ve bu konudaki çeşitli pratikler ile ilgili programların da yer aldığı görülür. Radyo gibi televizyon yayıncılığı bağlamında da özellikle de ülkelerin resmi yayın kurumlarının, resmi, gündelik, sanatsal, kültürel uygulamalar gibi ulusal değerlerin yanı sıra dinsel uygulamalar konusunda da aydınlatıcı bilgileri sağlayıcı ve bunları tanıtıcı rolleri olduğu açıktır. Türkiye’nin resmi yayıncılık kurumu olan Türkiye Radyo Televizyon Kurumu’nun televizyon kanalları ve Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesindeki Diyanet TV tarafından, dinsel hayat bağlamındaki programlar da yayınlanmaktadır. Türkiye’de, özellikle, dini açıdan özel öneme sahip günlerde yayınlanan bu programlarda musikinin çoğu zaman önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Ramazan ayı gibi diğer önemli zamanlarda da kapsamlı yayınlar yapıyor olsa da konumuzun odak noktasını Berat, Miraç, Regaib, Mevlid kandilleri ve Kadir gecesi teşkil etmektedir. Bu kapsamdaki programlarda Kur’an-ı Kerim tilavetinin yanı sıra diğer çeşitli dini musiki türlerinden örnekler, solo veya cumhur olarak icra edilmekte, söz konusu gün/gecenin anlam ve önemi bu icralarla desteklenerek vurgulanmaktadır. Belgesel tarama yönteminin kullanıldığı ve konu ile ilgili yazılı belgelerin yanı sıra internet taraması sonucu elde edilen işitsel-görsel örneklerden faydalanılmış olan bu çalışmada 2015-2018 yılları arası TRT ve Diyanet TV’ de yayınlamış olan Berat, Miraç, Regaib, Mevlid Kandilleri ve Kadir Gecesi ile ilgili olarak seçilmiş televizyon cami programları üzerinden çalışma yapılmış, elde edilen bulgular doğrultusunda ilgili televizyon programları Kur’an-ı Kerim tilaveti, cumhur ve solo icra doğrultusunda tablolatılmış ve yorumlanmıştır. Öte yandan metin içinde vurgulansa da, araştırmamız

esnasında karşılaştığımız “Kur’an-ı Kerim Tilaveti”, "Ezan", "Çifte Ezan"ın haricinde, araştırmamız kapsamındaki şekliyle, güftesi Süleyman Çelebi'ye ait - icracısına göre değişen bir makam yorumu ve serbest usul anlayışıyla seslendirilen- Mevlid; beste ve güftesi Nayi Osman Dede'ye ait olan Miraciye'nin, Hüseyini hanesi; bestesi Itri'ye ait olan, "Tekbir" ve "Salat-ı Ümmiye"; bestesi Hatip Zakiri Hasan Efendi'ye ait olan "Sala"nın yanı sıra, "İlahi", "Tevşih", "Şuğul", "Kaside" ve "Esmâ Zikri" türleri doğrultusundaki eser listesi, sonuç kısmında, icra edildiği güne, makam, usul, beste ve güfte sahiplerine de işaret edilerek, tablolaştırılarak verilmiştir. Konuya açıklık getirmesi amacıyla, takip eden bölümde alfabetik sırayla yapılan tanımlamalarda geçen türlerin, sadece bu çalışmada yer alan Türk Din Musikisi türleri ile ilgili olduğunu da belirtmekte yarar vardır.

Türk Din Musikisi Türleri İle İlgili Tanımlamalar

Esmâ Zikri

Allah'ın isimleri için kullanılan esma tabiri isim kelimesinin çoğulu olup güzel ve en güzel anlamına gelmekte, Allah'a nisbet edilen isimlerden oluşan Esmâ-i Hüsnâ terkiбинin geniş anlamıyla hepsini kapsamasıyla beraber terim olarak 99 ismi içerdiği kabul edilmekte, bu isimlerin ise Allah'ın yüceliğini ve Allah aşkını ifade etmekle beraber, kullarda saygı hissi uyandırmakta, zikir ve duada kullanılmasıyla sevap kazanılmakta, kalplere huzur vererek O'nun hakkında yeterli ve doğru bilgi alınmasını sağlamakta olduğu öne sürülmektedir (Topaloğlu, 1995: 404). Bir müzikal tür olarak Esmâ Zikri, çeşitli makamlarda ve usullü olarak bestelenmekle beraber, Esmâ-i Hüsnâ'dan isimlerin eserin güftesinde yer aldığı görülmektedir.

Ezan, Çifte Ezan

Müslümanları günde beş vakit ibadete çağırmak için ibadet yerinde, müezzin tarafından minareden okunan ezanın belli başlı kuralları olduğunu öne süren Özalp, bunların başında Müezzinin güzel bir sesinin ve müzik bilgi ve becerisinin olması gerektiğini ve okurken oluşturduğu melodilerin akışkanlığı ve uyumunun yine o müezzinin müzik bilgisine bağlı olduğunu belirtir (Özalp, 1992: 43). Vakıt namazlarının ezanlarının Sabah; Saba ve Dilkeşhaveran, Öğle; Uşşak, Hicaz, İkindi; Hicaz, Rast, Akşam; Rast, Evç ve Yatsının ise Uşşak,

Beyati, Neva, Rast, Hicaz, Hüzzam makamlarında okunduğu görülmektedir (Özalp, 1992: 43). İki müezzın tarafından karşılıklı okunan ezana ise Çifte Ezan, Cuma namazında hatip minarede iken okunan ezana ise iç ezan ismi verilmektedir.

İlahi

Allah ve Peygamber, ayrıca din adamlarının meziyetleri hakkında yazılmış, her makamdan çeşitli usullerle kendine özgü bir tavırla bestelenmiş manzum eserler olan ilahilerin, bir ya da birkaç kişi tarafından camilerde, çeşitli ibadet meclislerinde, Mevlid sırasında, teravih namazında, okunduğu vurgulanmaktadır (Ak, 2011: 114). Tarih boyunca da görüldüğü üzere, Cami ve Tekke Musikisi'nde ortak şekilde kullanılan ilahilerin, Ramazan İlahileri, Zikir İlahileri, Hac ve Muharrem İlahileri gibi isimlerle anıldığı ve güfteleri dini ve tasavvufi içerikli olan ilahilerin, sözlerinin başta Yunus Emre olmak üzere Niyazi, Nasuhi, Derviş Osman, Eşrefoğlu, Hüdayi gibi tasavvuf şairlerine ait olduğu ve kendine özgü bir tavrı olup ferdi olarak ya da topluluklar tarafından icra edilebildiği öne sürülmektedir (Ateş, 2015: 221-222).

Kaside

Kaside, dini anlam içeren sözlerin bir kişi tarafından, o anda, doğaçlama olarak bestelenerek okunması şeklinde tanımlanmaktadır (Özalp, 2000: 126).

Kur'an-ı Kerim Tilaveti

“Bir şeyi güzel ve sağlam yapmak, onu süslemek” anlamındaki tecvid kelimesi için ifrat ve tefrite kaçmadan sıfatlarına uygun şekilde harfleri mahreçlerinden çıkarmak, Kur'an harflerinin mahreç ve sıfatlarının konu edildiği ilim, Kur'an-ı Kerim'i harflerin mahreç ve sıfatlarına riayet edip vakıf, vasıl, sekte vb. tilavet kurallarına uyarak güzel ve hatasız okumayı öğreten ilim gibi tanımlara işaret edilirken, tecvide nazari bilgilere dayanmakla birlikte pratik ve sanat yönünün ön plana çıktığı ve musikiye benzetilip sadece bilginin yeterli sayılmadığı ayrıca üzerinde alıştırmalar yapılarak kazanılacak bir meleke olduğu, tecvidin her yönüyle ehlden öğrenilmesi gerektiği vurgulanmaktadır

(Çetin, 2011: 253). Kur'an'da; Kur'an'ı yavaş yavaş, tane tane, düşünerek okuma anlamında; tertil, kıraat, tilavet kelimeleri yer almaktadır. Hadislerde de Kur'an'ın okunmasıyla ilgili 'tertil, tahsin, tezyin, kıraat, tilavet' vb. kelimeler kullanılmıştır (Çetin, 2011: 253). Kur'an-ı Kerim okurken tecvid (Kur'an'ın kurallarına uygun biçimde okunması) ve tertile (Kur'an'ın tecvid kurallarını tam uygulayarak ağır bir şekilde okunması) uyarak güzel ses ile okumak, O'nu dinleme zevkini de artıracaktır. (Akdoğan, 2010: 201). Pek çok hadiste Hz. Muhammed'in, Kur'an'ın güzel ses ile okunması hususunu vurguladığı, bestesiz, irticali ve usulsüz icra edilen Kur'an'ın , Kur'an okuma kurallarına riayet edilerek, kıraat eden kişinin de müzik kültür, birikim, bilgi ve becerisi doğrultusunda her makamda okunabileceği öne sürülmektedir (Akdoğan, 2010: 201). Talebelere meşk yoluyla öğretilen Kur'an-ı Kerim okuma tavrının her hocanın müzik bilgisine göre farklılıklar gösterdiği, en iyi okuyucuların İstanbul'da yetiştikleri göz önünde bulundurulduğunda en makbul okuma tarzının da İstanbul tarzı olduğu belirtilmektedir (Ak, 2011: 73). Yirminci yüzyılda yetişmiş olan ve Türk Müziği tarz ve tavrına hakim, Kur'an-ı Kerim okuma üslubunu esas alan önemli hafızlar arasında Hafız Sami, Hafız Kemal, Hafız Burhan, Hafız Saadettin Kaynak, Hafız Ali Efendi, Hafız Hasan Akkuş, Hendekli Hafız Abdurrahman Efendi, Hafız Kudsi Efendi, Geredeli Hafız Esat, Kani Karaca ve Hafız Bekir Sıdkı Sezgin gibi isimler sayılmaktadır (Ak, 2011: 73).

Mevlid

Günümüzde, Türkiye'de Hz. Muhammed'in doğumu başta olmak üzere; -mucizeleri, miracı, hicreti, kısaca hayatı- kandil gecelerinde ölüm, doğum, evlenme, hacca giderken, veya döndükten sonra, çeşitli hayır işlerinde, temel atma, herhangi bir iyiliğe kavuşma, bazı kurumların açılışı ve yıldönümlerinde, asker yollarken ve askerden dönüşlerde vb. sebeplerle mevlid merasimlerinin düzenlenmekte olduğu bu etkinliklerde ise Kur'an tilaveti, İlahiler ve Süleyman Çelebi'nin mevlidinin birkaç bölümünün okunmasının yaygın olduğu belirtilmektedir (Akkuş ve Derman, 2009: 22-23). Ak, Mevlid icrasında yer alan kişilerin; "Aşirhanlar", Kur'an okuyucuları; "Tevşihhanlar", İlahi ve Tevşih okuyanlar; "Mevlidhanlar", Mevlid bahirlerini okuyanlar; "Duahanlar", Dua edenler olmak üzere dört grupta toplandığını belirtir (Ak, 2011: 102). Günümüzde Mevlid kapsamındaki icraya Kur'an-ı Kerim tilaveti ile başlanır, bahirler arasında bir ilahi veya

kaside okunarak aralarda salavat ile devam edilir ve sonunda yine Kur'an tilaveti ve dua ile bitirilirken, bahirler bir mevlidhan tarafından okunur, ilahiler, toplu bir şekilde icra edilir, bahirler ise Münacat Bahri Saba, isteğe bağlı Dügah, Çargah, Şevkütarab, Uşşak ve Muhayyer makamlarına geçkiler yapılarak icra tamamlanır (Ateş, 2015: 110). Nur bahrine Hicaz makamı ile başlanır ve icra sırasında Şehnaz, Evç, Segah ve Karcığar makamlarına geçkiler yapılır ve son olarak tekrar Hicaz makamına dönülerek bitirilir. Veladet bahri Rast makamı ile başlar daha sonra Mahur, Nişaburek, Hüzzam, Segah, Nihavend ve Suzinak makamları ile devam eder ve sonunda yine rast makamı ile son bulur (Ateş, 2015: 110). Merhaba bahri Hüseyini makamında başlanır, Uşşak, Karcığar gibi makamlara geçkiler yapıldıktan sonra Segah perdesinde karar edilerek Salat ü Selam getirilir (Ateş, 2015: 110). Miraç bahrine Hüzzam ve Segah makamlarında girildikten sonra Evç, Saba, Hicaz gibi makamlara geçkiler yapılarak yine Segah perdesinde karar kılınır ve Salavat okunur. Dua bahrine Uşşak makamında girilir sonra Karcığar, Saba ve Hüseyini makamlarına geçkiler yapıldıktan sonra Mevlid sona erer. Hüseyini makamında Aşr-ı Şerif okunur ve tören son bulur (Ateş, 2015: 110). İrticalen Mevlid'i okumanın, güzel, disiplinli ve geniş ses kullanımına, müzik bilgi ve becerisine sahip olmak, edebiyata hakim olmak, kişinin yerine getirmekte yükümlü olduğu dini ve ahlaki değerlere vakıf olması, tevazu, samimiyet ve içtenliğe sahip olunması gibi belli başlı kuralları olduğu öne sürülmektedir (Sağman, 2014: 67).

Miraciye

Nayi Osman Dede'nin kaleme aldığı Miraciye; Segah, Müstear, Dügah, Neva, Saba, Hüseyini, Nişabur makamlarında yedi bölümden oluşmaktadır ve bu her bölüme 'hane' adı verilmekte olup Mevlid'de olduğu gibi bahir aralarındaki güfteleri Hz. Mevlana ve Mehmed Nasuhi'ye ait olan tevşihlerin bestesi de Nayi Osman Dede'ye aittir. Müstear hanesinin başında tevşih yer almadığından eserde Segah, Dügah, Neva, Saba ve Hüseyini makamlarında beş tevşih bulunmaktadır (Uzun, 2005: 137). Segah makamındaki Arapça güfteli ilk tevşihin ardından Segah hanesi başlayarak, Hüzzam makamına sık sık geçkiler yapılmakta ve eser Segah makamı ile sona ermektedir (Uzun, 2005: 138). Daha sonra Müstear hanesinde Bayati, Maye, Segah ve Hüzzam makamlarına geçkiler yapılmakla beraber Dügah tevşih ve Hz. Peygamber'in miracını konu alan yirmi iki beyitlik Saba, Çargah, Hicaz, Hüseyini, Acem ve Buselik

makamlarında geçkilerin de yer aldığı Dügah hanesine geçilmektedir (Uzun, 2005: 138). Bunu Saba tevşihî ve Saba hanesi takip ederek Dügah, Hüseyini, Çargah ve Bestenigar makamlarına geçkiler yapılmaktadır. Farsça güftesi Hz. Mevlana'ya ait Hüseyini tevşihinden sonra Hüseyini hanesi gelerek miracın anlatıldığı bu bölümde gardaniye, Hüseyini, Buselik, Acem ve Araban makamlarına geçkiler yapılmaktadır. Eser on bir beyitlik Nişabur makamında münacat hanesiyle sona bulmaktadır (Uzun, 2005: 138). Miraciye okumak ayrı bir tavır kabul edilmekte beraber mirachanlık önemli bir icra şekli olarak geliştiği görülürken Miraciyehanlar arasında Uncuzade Mehmed Emin Efendi, Hamamizade İsmail Dede, Mutafzade Ahmed Efendi, Hüseyin Fahreddin Dede, Enderunlu Hacı Nafiz Bey, İmrahorlu Arap Salih, Durak Hazinesi Nakşi Efendi, Hakkak Hafız Abdi Efendi, Selami Efendi Tekkesi Şeyhi Ahmed Muhtar Efendi, Neyzen Emin Dede, İbrahim Halil Erkal, Zekaizade Hafız Ahmet Irsoy önde gelen isimler arasında yer almaktadırlar (Uzun, 2005: 138).

Sala, Salat-ı Ümmiye

Sala, dua ve namaz anlamlarında kullanılmakla beraber Hz. Muhammed'e salat-ü selam getirip duada bulunulan, Arapça sözlü eserlerin müzik ile icrası anlamına gelmekte olup farklı ortamlarda okunduğu için güfteler ve besteleri itibariyle birbirinden farklı olduğu öne sürülmektedir (Ateş, 2015: 91). Günümüzde dini gün ve gecelerde ezandan önce müezzin tarafından minareden okunmakta olan salaların, Cuma ve Bayram Salası, Sabah Salası, Cenaze Salası ve Salat-ı Ümmiye gibi farklı şekillerde karşımıza çıkmakta olduğu, icracının müzik bilgi ve ses güzelliğine bağlı olarak usulsüzce icra edildiği belirtilmektedir (Ateş, 2015: 91). Günümüzde yaygın olarak icra edilen Salat-ı Ümmiye'nin bestesi ise İtri'ye aittir.

Şuğul

Türkler tarafından bestelenen ve sözleri Arapça olan ilahi olarak tanımlanmaktadır (Belviranlı, 1975: 56). Sözleri Arapça olmasına rağmen kolay ezberlenebilir ve anlaşılır özellikte olup zikir esnasında okunmuş olduklarından ritim ve akıcılığa uygun olması koşulu ile Nim Sofyan, Sofyan, Düyek, Aksak gibi usullerde bestelenmişlerdir (Ateş, 2015: 184).

Tekbir

Köse, “Yüceltmek, büyük olduğunu kabul etmek” anlamına gelen Tekbir’in, dini terim olarak “Allah’ın zatı, sıfatları ve fiilleri itibariyle her şeyden yüce ve üstün olduğu” manasına gelen “Allahüekber” cümlesini veya bunu söylemeyi ifade ettiğini, tekbirin başta namaz olmak üzere birçok ibadetin tamamlayıcı ögesi olduğunu öne sürerken, Allah’ın azametinin temaşa edildiği her yerde ve gündelik hayatta çeşitli vesilelerle tekbir getirilmesinin tavsiye edildiğini, Hac ve umre ibadetlerinin belli aşamalarında da tekbir getirildiğini ve bayramlarda özel bir yere sahip olan Tekbirin, bir müslümanın hayatında yer tutması gereken faziletli bir zikir olduğunu belirtir (Köse, 2011: 341). Buhurizade Mustafa Itri Efendi’nin Segah makamında ve serbest usulle bestelediği tekbir sözlerinin, bestenin uyandırdığı duygu ve etkiden dolayı bütün İslam alemince kabul görerek terennüm edilmiş olduğunu öne süren Ateş (2011: 344)’e göre bayram namazlarında, hac ve umre ihramı boyunca, Mevlid’de, kurban kesilirken, cenazede veya herhangi bir dini merasimin içerisinde topluca okunmakta olduğu görülse de Özalp, tekbirin toplu olarak olduğu gibi tekbirhan tarafından tek olarak da icra edilebildiğini öne sürmektedir (Özalp, 1992: 45).

Tevşih

Akdoğan'a göre, süslemek anlamına gelen Tevşih, Mevlid ve Miraciye'nin bölümleri arasında topluca okunan, sözleri Allah’a yakarış, Hz. Muhammed’in doğumu, O’na övgüleri anlatan besteli Cami Musikisi’ne dahil olup Türkçe, Farsça veya Arapça sözleri genellikle büyük mutasavvıfların şiirlerinden seçilmiş, farklı makamlarda bestelenmiştir (Akdoğan, 2010: 228).

Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı, 2015-2018 yılları arası TRT ve Diyanet TV televizyon yayınları örnekleminde, Mevlid, Miraç, Regaib, Berat Kandilleri ve Kadir Gecesi ile ilgili olmak üzere özel öneme sahip dini günler kapsamında, internet taramasıyla elde edilmiş olan, seçilmiş cami programlarında yer alan dini musikinin incelenmesidir.

YÖNTEM

Çalışmada belgesel tarama yöntemi kullanılmış olup konu ile ilgili yazılı belgelerin yanı sıra internet taraması sonucu elde edilen işitsel-görsel verilerden faydalanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Mevlid Kandili ve Bu Kapsamdaki Bulgular

Süleyman Çelebi'nin Vesîletü'n Necât adlı mesnevisinin besteli veya irticalen okunduğu törenleri ifade eden Mevlid merasimleri, özellikle Osmanlı coğrafyasında yoğun ilgi görmüş ve benimsenmiş olup, Mevlid'in öncelikli olarak Hz. Muhammed'in doğum yıl dönümü, mübarek gün ve geceler olmak üzere din büyüklerini anma, doğum, ölüm, sünnet, evlenme, hac ibadetini yerine getirme vb. olayların ardından sevinç ve üzüntülerin beraberce paylaşılması için düzenlenen toplantılarda okunmasının yaygın bir âdet olarak günümüze kadar geldiği öne sürülmektedir (Özcan, 2004: 484). Mevlid merasimleri denince ilk olarak akla Hz. Muhammed'in doğumu, ahlakı, hayatı, mucizeleri, gazaları, vefatı ve hilyesini konu alan eserler gelmektedir. Mevlid Kandilleri Hz. Muhammed'e duyulan sevgi, bağlılık ve özlemi ifade edebilmenin en önemli yollarından biri olurken, İslam coğrafyasındaki sanat dallarının temel konularından biri de Peygamber sevgisi olmuş, bu bağlamda Hz. Muhammed'i anlatan en önemli eserler Mevlid'ler olarak vurgulanmıştır (Ateş, 2015: 106). Kur'an-ı Kerim tilaveti, cumhur icra ve solo icra doğrultusunda, 2015-2018 yılları arası TRT televizyon ve Diyanet TV camii programlarında, Mevlid Kandili tablo şeklinde verilmiştir. (Bakınız, Tablo 1)

Tablo 1. Kur'an-ı Kerim Tilaveti, Cumhuriyet İcra Ve Solo İcra Doğrultusunda 2015-2018 Yılları Arası TRT Televizyon ve Diyanet TV Cami Programlarında, Mevlid Kandili

MEVLİD KANDİLİ			
Kanal, Program(Yıl)	Kur'an-ı Kerim Tilaveti	Cumhuriyet İcra	Solo İcra
Diyanet TV Mevlid Kandili Programı (2015) (https://www.youtube.com/watch?v=FBuI50BzpB0).	Birden fazla Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir.	Saba, Rast, Hüseyini ve Uşşak makamındaki ilahilerin yanı sıra tekbir ve Salat-ı Ümmiye icra edilmiştir.	Mevlid'in; Tevhid Veladet ve Merhaba bahirleri icra edilmiştir.
TRT 1, Mevlid Kandili Programı (2016) (https://www.youtube.com/watch?v=JPYWtclx19c)	Birden fazla Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir.	Salat-ı Ümmiye icrasının yanı sıra Saba, Rast, Hüseyini ve Uşşak makamlarında ilahiler icra edilmiştir.	Mevlid'in; Tevhid ve Veladet bahirlerinin yanı sıra Sala icra edilmiştir.
TRT Diyanet ve Diyanet TV, Mevlid Kandili Programı (2017) (https://www.youtube.com/watch?v=wOuE49xxLb4)	Birden fazla Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir.	Salat-ı Ümmiye icrasının yanı sıra Saba ve Rast makamlarında ilahiler icra edilmiştir.	Mevlid'in ; Tevhid ve Veladet bahirleri icra edilmiştir.
Diyanet TV Mevlid Kandili Programı (2018) (https://www.youtube.com/watch?v=vYx6XsE5t-Y)	Birden fazla Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir.	Salat-ı Ümmiye icrasının yanı sıra Saba, Rast ve Hüzam makamlarında ilahiler icra edilmiştir.	Mevlid'in; Tevhid ve Veladet bahirlerinin yanı sıra Kaside icra edilmiştir.

Genel olarak bakıldığında, her birinde Kur'an-ı Kerim tilavetinin gerçekleştirildiği görülen bu programlarda, farklı makamlarda ilahilere, Mevlidin çeşitli bahirlerine, Kaside, Tekbir ve Salat-ı Ümmiye icrasına yer verildiği tespit edilmiştir.

Regaib Kandili ve Bu Kapsamdaki Bulgular

Hız. Muhammed'in ana rahmine düştüğü kabul edilen Receb ayının ilk cuma gecesi, Türk-İslam kültüründe özel programlarla Regaib kandili olarak kutlanmakta olduğundan, Mevlid'e benzeyen manzumeler yazılmış, bunların bir kısmı kandil gecesi okunmak üzere bestelenmiş, bu manzumelerde Hız. Muhammed'in, ahlaki özellikleri, evlenmeleri ve ana rahmine düşmesinin kainat için büyük bir rahmet olduğu anlatıla gelmiştir (Uzun, 2007: 536). Müslümanlar da bu önemli geceyi tövbe ve istiğfarda bulunarak dua ve ibadet ile geçirerek Allah'a sığınmaktadırlar. Kur'an-ı Kerim tilaveti, cumhur icra ve solo icra doğrultusunda, 2015-2018 yılları arası TRT televizyon ve Diyanet TV cami programlarında, Regaib kandili tablo şeklinde verilmiştir. (Bakınız, Tablo 2)

Tablo 2. Kur'an-ı Kerim tilaveti, cumhur icra ve solo icra doğrultusunda, 2015-2018 yılları arası TRT televizyon ve Diyanet TV, cami programlarında, Regaib Kandili.

REGAİB KANDİLİ			
Kanal, Program(Yıl)	Kur'an-ı Kerim Tilaveti	Cumhur İcra	Solo İcra
TRT Avaz, Regaib Kandili Programı (2015) (https://www.youtube.com/watch?v=OHllg-YU9IE)	Birden fazla Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir.	Salat-ı Ümmiye icrasının yanı sıra, Saba, Rast ve Hüzzam makamında ilahiler ve Uşşak makamında tevşih icra edilmiştir.	Mevlid'in; Tevhid Veladet, Merhaba ve Miraç bahirleri icra edilmiştir.
TRT 1, Regaib Kandili Programı (2016) (https://www.youtube.com/watch?v=R036RKetcTo)	Birden fazla Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir.	Salat-ı Ümmiye icrasının yanı sıra Saba, Suzinak ve Segah makamlarında ilahiler, Hicaz ve Uşşak makamlarında Esmâ Zikri icra edilmiştir.	Mevlid'in; Tevhid, Veladet ve Merhaba bahirleri icra edilmiştir.

Diyanet TV, Regaib Kandili Programı (2017) (https://www.youtube.com/watch?v=nEAIz_s-H3g)	Birden fazla Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir.	Salat-ı Ümmiye icrasının yanı sıra Saba, Rast ve Hüzzam makamlarında ilahiler icra edilmiştir.	Mevlid'in; Tevhid ve Veladet bahirleri icra edilmiştir.
TRT Diyanet ve Diyanet TV, Regaib Kandili Programı (2018) (https://www.youtube.com/watch?v=SuAvj0oC-Ss)	Birden fazla Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir.	Salat-ı Ümmiye icra edilmiştir.	-

Genel olarak bakıldığında, her birinde Kur'an-ı Kerim tilavetinin gerçekleştirildiği görülen bu programlarda, farklı makamlarda Tevşih, Esmâ Zikri ve İlahilere, Mevlid'in çeşitli bahirlerine ve Salat-ı Ümmiye icrasına yer verildiği tespit edilmiştir.

Miraç Kandili ve Bu Kapsamdaki Bulgular

Hz. Muhammed'in, Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya ve oradan da Allah'ın huzuruna yükselmesini konu edinen ve Recep ayının 27. gecesine denk gelen göğe yükselme anlamına gelen Miraç kelimesiyle ilgili Miraç kandilinde Miraciye okuma adetinin XVIII. yüzyılda Nâyi Osman Dede'nin Miraciyesiyle başladığı görüşü hakim olup Türk Din Musikisi'nde Miraciye okumak ayrı bir tavır kabul edildiğinden miraçhanlık önemli bir icra tavrı olarak gelişmiş, Miraç ilahileri ayrı bir grup oluşturacak kadar zenginliğe sahip olmuş, bunlara ait güftelerin bir kısmı miraciyelerden alınmış, bir kısmı da sadece bu maksatla yazılıp bestelenmiştir (Uzun, 2005: 136-138). Kur'an-ı Kerim tilaveti, cumhur icra ve solo icra doğrultusunda, 2015-2018 yılları arası TRT televizyon ve Diyanet TV cami programlarında, Miraç kandili tablo şeklinde verilmiştir. (Bakınız, Tablo 3)

Tablo 3. Kur'an-ı Kerim tilaveti, cumhur icra ve solo icra doğrultusunda, 2015-2018 yılları arası TRT televizyon ve Diyanet TV cami programlarında, Miraç Kandili.

MİRAC KANDİLİ			
Kanal, Program(Yıl)	Kur'an-ı Kerim Tilaveti	Cumhur İcra	Solo İcra
TRT Avaz, Miraç Kandili Programı (2015) (https://www.youtube.com/watch?v=Do3j1PDA6r4)	Birden fazla Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir.	Salat-ı Ümmiye, icralarının yanı sıra Hüzzam makamında ilahi ve Segah, Hüseyini makamlarında Tevşih icra edilmiştir.	Mevlid'in; Miraç bahri ve Miraciye'nin Hüseyini hanesi icra edilmiştir.
Diyanet TV, Miraç Kandili Programı (2016) (https://www.youtube.com/watch?v=P8RpF9HXu5g)	Birden fazla Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir.	Salat-ı Ümmiye icrasının yanı sıra Saba, Rast ve Hüzzam makamlarında ilahiler icra edilmiştir.	Mevlid'in; Tevhid, Veladet ve Miraç bahirleri icra edilmiştir.
Diyanet TV, Miraç Kandili Programı (2017) (https://www.youtube.com/watch?v=Q0kWjOb1ORg)	Birden fazla Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir.	Salat-ı Ümmiye'nin yanı sıra Saba ve Rast makamlarında ilahiler icra edilmiştir.	Mevlid'in; Tevhid, Veladet ve Nur bahirleri icra edilmiştir.
TRT Diyanet, Miraç Kandili Programı (2018) (https://www.youtube.com/watch?v=Aa3hdr0Qaow)	Birden fazla Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir.	Salat-ı Ümmiye icra edilmiştir.	-

Genel olarak bakıldığında, her birinde Kur'an-ı Kerim tilavetinin gerçekleştirildiği görülen bu programlarda, farklı makamlarda Tevşih ve İlahilere, Miraciye'nin Hüseyini Hanesi'nin yanı sıra, Mevlidin çeşitli bahirlerine ve Salat-ı Ümmiye icrasına yer verildiği tespit edilmiştir.

Berat Kandili ve Bu Kapsamdaki Bulgular

Berat, iki şey arasında ilişki olmaması; kişinin bir yükümlülükten kurtulması veya yükümlülüğünün bulunmaması anlamına gelmekte olup, Şaban'ın on beşinci gecesinde müslümanların Allah'ın affı ve bağışlaması ile günah yükünden kurtulacağı umularak bu geceye Berat gecesi denmiş, Berat gecesi için Arapça eserlerde “Şaban'ın ortasındaki gece”, “mübarek gece”, “rahmet gecesi” manalarına gelen terkipler kullanılmıştır (Ünal, 1992: 475). Müslümanların günahlarından kurtulmaya çalıştığı yine Allah'a sığınarak O'ndan yardım ve af diledikleri önemli gecede ilahi rahmetin yayıldığı, ibadetin faziletinin de önemi vurgulanmakta olup, Berat gecesinin adını Allah'ın günahkarları affetmesinden almakta olduğu belirtilmektedir (Bozkurt, 2001: 301). Resul-i Ekrem Hz. Muhammed'in bu gecede ibadetle meşgul olmayı ve gündüzünde oruç tutmayı teşvik ettiği nakledilirken, IX. yüzyılda yaşayan Fakihi, Mekke'de Berat gecesinin kutlanmasıyla ilgili bilgi vermekte, buna göre Mekke halkının Mescid-i Haram'da namaz kılmak, Kabe'yi tavaf etmek ve Kur'an okumak suretiyle geceyi ihya ettiği öne sürülmüştür (Bozkurt, 2001: 301). Kur'an-ı Kerim tilaveti, cumhur icra ve solo icra doğrultusunda 2015-2018 yılları arası TRT televizyon ve Diyanet TV cami programlarında, Berat Kandili tablo şeklinde verilmiştir (Bakınız, Tablo 4).

Tablo 4. Kur'an-ı Kerim tilaveti, cumhur icra ve solo icra doğrultusunda, 2015-2018 yılları arası TRT televizyon ve Diyanet TV cami programlarında, Berat Kandili.

BERAT KANDİLİ			
Kanal, Program(Yıl)	Kur'an-ı Kerim Tilaveti	Cumhur İcra	Solo İcra
TRT Diyanet ve Diyanet TV, Berat Kandili Programı (2015) (https://www.youtube.com/watch?v=LWBY-zYzIrg)	Birden fazla, Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir.	Saba ve Rast makamlarında ilahilerin yanı sıra Mahur makamında Şuğul ile Hüzzam makamında Tevşih icra edilmiştir.	Mevlid'in; Tevhid, Veladet ve Mıraç bahirleri icra edilmiştir.
TRT 1, Berat Kandili Programı (2016) (https://www.youtube.com/watch?v=ID632jso8bQ)	Birden fazla, Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir.	Salat-ı Ümmiye icralarının yanı sıra Hüseyini ve Rast makamlarında ilahiler icra edilmiştir.	Mevlid'in; Tevhid Veladet ve Merhaba bahirleri icra edilmiştir.

TRT Avaz, Berat Kandili Programı (2017) (https://www.youtube.com/watch?v=myp7je6s_IY)	Birden fazla, Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir.	Salat-ı Ümmiye icralarının yanı sıra Saba, Rast ve Hüseyini makamlarında ilahiler icra edilmiştir.	Mevlid'in; ,Tevhid Veladet ve Münacât bahirleri icra edilmiştir.
TRT Diyanet ve Diyanet TV, Berat Kandili Programı (2018) (https://www.youtube.com/watch?v=_QsYp-eanEc)	Birden fazla, Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir.	Salat-ı Ümmiye icralarının yanı sıra Hicaz, Muhayyer Kürdi, Saba, Hüzzam, Rast, Hüseyini ve Segah makamlarında ilahiler icra edilmiştir.	Mevlid'in; Tevhid, Veladet, Miraç bahirleri icra edilmiştir.

Genel olarak bakıldığında, her birinde Kur'an-ı Kerim tilavetinin gerçekleştirildiği görülen bu programlarda, farklı makamlarda Şuğul, Tevşih ve İlahilere, Mevlidin çeşitli bahirlerine ve Salat-ı Ümmiye icrasına yer verildiği tespit edilmiştir.

Kadir Gecesi ve Bu Kapsamdaki Bulgular

Özerverli, Kur'an-ı Kerim'in indirildiği ve bin gecedan daha hayırlı olarak kabul görülen bu mübarek gece ile ilgili olarak kadir kelimesinin "hüküm, şeref, güç, yücelik" gibi anlamlara geldiğine, dini literatürde ise "leyleti'l-Kadr" şeklinde Kur'an-ı Kerim'in indirildiği gecenin adı olarak kullanıldığına işaret eder (Özerverli, 2001: 125). Kadir gecesi özel ibadet ve duaları, bunlarla ilgili donanımları, teşrifat ve merasimleriyle Osmanlı toplum hayatında zengin bir gelenek oluşturmuştur (Uzun, 2001: 126). Ramazanla başlayan hatimlerin Kadir gecesinden önce tamamlanması ve o gece duasının yapılmasına dikkat edilmiş, değişik camilerde hafızlar ve duahanlar tarafından dualarda bulunma adet haline gelmiş, büyük camilerde bu dualar sabah namazına kadar devam etmiştir (Uzun, 2001: 126). Kur'an-ı Kerim tilaveti, cumhur icra ve solo icra doğrultusunda, 2015-2018 yılları arası TRT televizyon ve Diyanet TV cami programlarında, Kadir Gecesi tablo şeklinde verilmiştir. (Bakınız, Tablo 5)

Tablo 5. Kur'an-ı Kerim tilaveti, cumhur icra ve solo icra doğrultusunda, 2015-2018 yılları arası TRT televizyon ve Diyanet TV cami programlarında, Kadir Gecesi.

KADİR GECESİ			
Kanal, Program(Yıl)	Kur'an-ı Kerim Tilaveti	Cumhur İcra	Solo İcra
TRT Avaz, Kadir Gecesi Programı (2015) (https://www.youtube.com/watch?v=2ylGt_GMwzQ)	Birden fazla, Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir	Salat-ı Ümmiye'nin yanı sıra, Rast, Saba ve Uşşak makamlarında ilahiler icra edilmiştir.	Mevlid'in Tevhid bahri icra edilmiştir.
TRT Avaz, Kadir Gecesi Programı (2016) (https://www.youtube.com/watch?v=tGamNgCikLc)	Birden fazla, Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir	Hüzzam ve Uşşak makamlarında ilahilerin yanı sıra Hüzzam makamında Tevşih icra edilmiştir.	Ezan icra edilmiştir.
Diyanet TV, Kadir Gecesi Programı (2017) (https://www.youtube.com/watch?v=eMmQ28rHcZY)	Birden fazla, Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir	Tekbir ve Salat-ı Ümmiye icralarının yanı sıra Hüseyini makamında ilahi ve Çifte Ezan icra edilmiştir.	-
TRT Diyanet ve Diyanet TV, Kadir Gecesi Programı (2018) (https://www.youtube.com/watch?v=qCF7BtiGPSI)	Birden fazla, Kur'an-ı Kerim tilaveti gerçekleştirilmiştir	Salat-ı Ümmiye icrasının yanı sıra Hüzzam, Hicaz ve Acemaşiran makamlarında ilahiler ve Hüzzam makamında Tevşih icra edilmiştir.	-

Genel olarak bakıldığında, her birinde Kur'an-ı Kerim tilavetinin gerçekleştirildiği görülen bu programlarda, farklı makamlarda Tevşih ve İlahilere, Mevlid'in Tevhid Bahrine, Tekbir, Ezan, Çifte ezan ve Salat-ı Ümmiye icrasına yer verildiği tespit edilmiştir.

SONUÇ

Belgesel tarama yönteminin kullanılmış olduğu ve konu ile ilgili yazılı belgelerin yanı sıra internet taraması sonucu elde edilen işitsel-görsel verilerden de faydalanılmış olan bu çalışmada, belirlenmiş olan yıllar arasında, Berat, Miraç, Regaib, Mevlid Kandilleri ve Kadir Gecesi ile ilgili olarak internet taramasıyla ulaşılan TRT televizyon ve Diyanet TV cami programları arasından seçilen örnekler incelenmiş, bu programlarda büyük bir çoğunlukla Kur'an-ı Kerim tilavetinin yanı sıra, Ezan ve Çifte ezan, Tekbir, Salat-ı Ümmiye, Sala, Esmâ Zikri, İlahi, Tevşih, Şuğul, Kaside, Miraciye'nin Hüseyini Hanesi ve Mevlid'in çeşitli bahirlerinin icra edildiği görülmüştür. Bu programlarda çoğunlukla, Kur'an-ı Kerim tilavetinin yanı sıra yukarıda bahsedilmiş olan ve metin içerisindeki tablolarla da belirtilmiş olduğu şekliyle solo veya cumhur icra gerçekleştirildiği görülmektedir. Özellikle Salat-ı Ümmiye ve Mevlid'in bahirlerinin icrasına oldukça fazla rastlanması ise dikkat çekicidir. İncelediğimiz cami programlarının önemli bir bileşeni olduğunu gördüğümüz Kur'an-ı Kerim tilavetinin yanı sıra "Ezan" ve "Çifte Ezan"ın dışında kalan; "Mevlid'in çeşitli bahirleri, bestesi Nâyî Osman Dede'ye ait olan Miraciye'nin Hüseyini hanesi, bestesi İtri'ye ait olan, "Tekbir" ve "Salat-ı Ümmiye"; bestesi Hatip Zakiri Hasan Efendi'ye ait olan "Sala"nın yanı sıra, "Kaside", "İlahi", "Tevşih", "Şuğul" ve "Esmâ Zikri" türleri doğrultusundaki eser listesi, ilgili gün, makam, usul, besteci ve güfte yazarına da işaret edilerek tablo şeklinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 6. Gün Sıralamasına Göre Eser Listesi

MEVLİD KANDİLİ					
MAKAM	TÜR	USUL	ESER	BESTE	GÜFTE
Çeşitli makamlara geçkiler yapılmaktadır	Mevlid	Serbest	Merhaba Bahri	-	Süleyman Çelebi
Çeşitli makamlara geçkiler yapılmaktadır	Mevlid	Serbest	Tevhid Bahri	-	Süleyman Çelebi
Çeşitli makamlara geçkiler yapılmaktadır	Mevlid	Serbest	Veladet Bahri	-	Süleyman Çelebi

Dilkeşhaveran	Sala	Serbest	Sala	Hatip Zakiri Hasan Efendi	-
Hicaz	Kaside	Serbest	a)Sevdim Seni hep canlara canan diye sevdim, b)İlahi cennet evine girenlerden eyle bizi	-	a)Yunus Emre, b) Aşık İbrahim Tennuri
Hüseyini	İlahi	Aksak	Cihan içre řah eder	-	şeyh Ali Kara
Hüzzam	İlahi	Düyek	Huzurunda bel baęladım	Amir Ateş	Müřerref Akgümüş
Rast	İlahi	Sofyan	İster idim Allah'ı buldum ise ne oldu	-	Yunus Emre
Rast	İlahi	Düyek	İntisabım ta ezeldendir Cenab-ı Ahmed'e	Sadi Bey	Sadi Bey
Rast	İlahi	Devr-i Hindi	Fahri alem enbiyanın zat-ı müstesnasıdır	Amir Ateş	-
Rast	İlahi	Düyek	Yanan kalbe devasın Sen	Ali Kemal Belviranlı	Abdülka dir Keçeoęlu
Saba	İlahi	Düyek	Buldu hep derdine dermanımı canlar bu gece	Amir Ateş	Ali Ulvi Kurucu
Saba	İlahi	Sofyan	Seyreyleyip yandım mah cemaline	Hüseyin Sebilci	Fehmi
Segah	Sala	Aksak Semai Evferi/ Nim Evsat/ Aksak Semai	Salat-ı Ümmiye	Itri	-
Segah	Tekbir	Serbest	Tekbir	Itri	-
Uşşak	İlahi	Düyek	Muhammed dünyaya geldi, melekler teblięe indi	Hüseyin Tolan	-

Uşşak	İlahi	Sofyan	Öyle bir makam ki kolay erilemez	Abdurrahman Önül	Abdurrahman Önül
REGAİB KANDİLİ					
MAKAM	TÜR	USUL	ESER	BESTE	GÜFTE
Çeşitli makamlara geçkiler yapılmaktadır	Mevlid	Serbest	Tevhid Bahri	-	Süleyman Çelebi
Çeşitli makamlara geçkiler yapılmaktadır	Mevlid	Serbest	Veladet Bahri	-	Süleyman Çelebi
Çeşitli makamlara geçkiler yapılmaktadır	Mevlid	Serbest	Merhaba Bahri	-	Süleyman Çelebi
Çeşitli makamlara geçkiler yapılmaktadır	Mevlid	Serbest	Miraç Bahri	-	Süleyman Çelebi
Hicaz	Esmâ Zikri	Sofyan	Allah ya daim	Ahmet Hatipoğlu	-
Hüzzam	İlahi	Sofyan	Açıldı bu gece ebvab-ı rahmet	Muzaffer Ozak	Muzaffer Ozak
Hüzzam	İlahi	Düyek	Ey saadet burcunun mahı Muhammed	Şeyh Hüseyin Efendi	Şeyh Ahmet Efendi
Rast	İlahi	Devr-i Hindi	Ey güzellerden güzel ruh Resul-i Kibriya	Hüseyin Sebilci	Tacettin Efendi
Rast	İlahi	Sofyan	Taştı rahmet deryası	-	Yunus Emre
Rast	İlahi	Düyek	Tevbe edelim zenbimize	Zekai Dede	Kamil Efendi
Saba	İlahi	Raks Aksağı	Bağrımdaki biten başlar	-	Nizamoğlu Seyyid Seyfullah
Saba	İlahi	Sofyan	Gelin ey aşıklar gelin	-	Yunus Emre
Saba	İlahi	Sofyan	Besmeleyle	Kemal	Kemal

			başlayalım gel söze ya müslimin	Batanay	Batanay
Segah	İlahi	Sofyan	Kerim Allah Rahim Allah	-	Erzuruml u İbrahim Hakkı
Segah	Sala	Aksak Semai Evferi/ Nim Evsat/ Aksak Semai	Salat-ı Ümmiye	Itri	-
Suzinak	İlahi	Sofyan	Peygamberi sultanım dü cihanda penahım	Veysel Dalsaldı	Safer Dal
Uşşak	Esmâ Zikri	Sofyan	Allah Allah şükren lillah	Ahmet Hatipoğlu	-
Uşşak	Tevşih	Düyek	Ya Resul Allah firakın yaktı ben soldum bugün	Dursun Çakmak	Nuri Baş
MİRAC KANDILI					
MAKAM	TÜR	USUL	ESER	BESTE	GÜFTE
Çeşitli makamlara geçkiler yapılmaktadır	Mevlid	Serbest	Miraç Bahri	-	Süleyma n Çelebi
Çeşitli makamlara geçkiler yapılmaktadır	Mevlid	Serbest	Nur Bahri	-	Süleyma n Çelebi
Çeşitli makamlara geçkiler yapılmaktadır	Mevlid	Serbest	Tevhid Bahri	-	Süleyma n Çelebi
Çeşitli makamlara geçkiler yapılmaktadır	Mevlid	Serbest	Veladet Bahri	-	Süleyma n Çelebi
Hüseyini	Miraci ye	Türki Zarb	Çünkü eflake uruc etti	Nayi Osman Dede	Nayi Osman Dede
Hüseyini	Tevşih	Devr-i Kebir	Zehi liva vü alema	Nayi Osman Dede	Hz. Mevlana
Hüzzam	İlahi	Semai	Ey hilyesi	Hafız Recep	Kadri

			mükemmel	Camcı (Kaynak Kişi) Ubeydullah Sekizli (Derleyen)	
Hüzzam	İlahi	Sofyan	Açıldı bu gece ebvab-1 rahmet	Muzaffer Ozak	Muzaffer Ozak
Rast	İlahi	Sofyan	Entel Hadi Entel Hak	-	Yunus Emre
Rast	İlahi	Sofyan	Açıldı göklerin babı o hazrete minhac oldu	Amir Ateş	-
Rast	İlahi	Düyek	Gül yüzünü rüyamızda görelim ya Resul Allah	Hüseyin Sebilci	Hacı Kişi
Rast	İlahi	Sofyan	Onsekizbin aleme server olan Muhammed	Abdülkadir Şehitoğlu	Ahmet Yesevi
Rast	İlahi	Düyek	Bir ismi Mustafa bir ismi Ahmet	Kemal Gürses	Neyzen Musa Dede
Saba	İlahi	Raks Aksağı	Bağrımdaki biten başlar	-	Nizamoğ lu Seyyid Seyfullah
Saba	İlahi	Düyek	Buldu hep derdine dermanımı canlar bu gece	Amir Ateş	Ali Ulvi Kurucu
Saba	İlahi	Sofyan	Seyreleyip yandım mah cemaline	Hüseyin Sebilci	Fehmi
Segah	Tevşih	Devr-i Hindi	Zatını davet buyurdu bu gece	Rakım Elkutlu	-
Segah	Sala	Aksak Semai Evferi/ Nim Evsat/ Aksak Semai	Salat-1 Ümmiye	Itri	-
BERAT KANDİLİ					
MAKAM	TÜR	USUL	ESER	BESTE	GÜFTE

Çeşitli makamlara geçkiler yapılmaktadır	Mevlid	Serbest	Tevhid Bahri	-	Süleyman Çelebi
Çeşitli makamlara geçkiler yapılmaktadır	Mevlid	Serbest	Veladet Bahri	-	Süleyman Çelebi
Çeşitli makamlara geçkiler yapılmaktadır	Mevlid	Serbest	Merhaba Bahri	-	Süleyman Çelebi
Çeşitli makamlara geçkiler yapılmaktadır	Mevlid	Serbest	Miraç Bahri	-	Süleyman Çelebi
Çeşitli makamlara geçkiler yapılmaktadır	Mevlid	Serbest	Münacat Bahri	-	Süleyman Çelebi
Hicaz	İlahi	Sofyan	Hidayete ermişiz Rabbimizdir bir Allah	Metin Alkanlı	Safer Dal
Hicaz	İlahi	Sofyan	Allah adın uludur	Hafız Recep Camcı(kaynak kişi), Ubeydullah Sekizli (derleyen)	Yunus Emre
Hüseyini	İlahi	Sofyan	Affet isyanım benim halim yaman Allahım	Ahmet Özhan	Muzaffer Ozak
Hüseyini	İlahi	Sofyan	El açanlar mahrum kalmaz	Barış Demir	Muzaffer Ozak
Hüseyini	İlahi	Sofyan	Yüz sürüben geldik Sana ya Rabbena	Remzi Oktar	Cemali
Hüzzam	Tevşih	Sofyan	Sevdim seni mabuduma canan diye sevdim	Harun Baba	Cemali
Hüzzam	İlahi	Sofyan	Ey Allahım beni Senden ayırma	Hulusi Gökmen	Eşrefoğlu Rumi
Mahur	Şuğul	Sofyan	Allahümme salli alel Mustafa	Hafız Mehmet Zekai Dede	Hafız Mehmet Zekai

				Efendi	Dede Efendi
Muhayyer Kürdi	İlahi	Sofyan	Kimi dosta varır kimi dosta bend olur	Yahya Soyyiğit	Ahmet Soyyiğit
Rast	İlahi	Devr-i Hindi	Ey güzellerden güzel ruhum	Hüseyin Sebilci	Tacettin Efendi
Rast	İlahi	Sofyan	Erler demine destur alalım	Tahsine Hanım'dan alınmıştır.	Nusret Tura
Rast	İlahi	Sofyan	Aç ellerini gönülden yalvar yüce Allah'a	-	-
Saba	İlahi	Raks Aksağı	Bağrımdaki biten başlar		Nizamolu Seyyid Seyfullah
Saba	İlahi	Sofyan	İbret al azizim gel bu devrandan	Muzaffer Ozak	Muzaffer Ozak
Saba	İlahi	Raks Aksağı	Bihamdillah derim Allah	-	Şemsi Tebrizi
Saba	İlahi	Sofyan	Ey güzel Rabbim Bizi Sen böyle naçar eyleme	Amir Ateş	-
Segah	İlahi	Sofyan	Biz dünyadan gider olduk kalanlara selam olsun	Tahir Karagöz	Yunus Emre
Segah	Sala	Aksak Semai Evferi/ Nim Evsat/ Aksak Semai	Salat-ı Ümmiye	Itri	-
KADİR GECESİ					
MAKAM	TÜR	USUL	ESER	BESTE	GÜFTE
Acemaşiran	İlahi	Devr-i Hindi	Elveda bizden sana ey şehr-i rahmet elveda	-	-
Çeşitli makamlara geçkiler yapılmaktadır	Mevlid	Serbest	Tevhid Bahri	-	Süleyman Çelebi
Hicaz	İlahi	Sofyan	Hidayete	Metin	Safer Dal

			ermişiz Rabbimizdir bir Allah	Alkanlı	
Hüseyini	İlahi	Sofyan	Affet isyanım benim halim yaman Allahım	Ahmet Özhan	Muzaffer Ozak
Hüzzam	Tevşih	Sofyan	Sevdim seni mabuduma canan diye sevdim	Harun Baba	Cemali
Hüzzam	İlahi	Sofyan	Ey Allahım beni Senden ayırma	Hulusi Gökmen	Eşrefoğlu Rumi
Hüzzam	İlahi	Sofyan	Açıldı bu gece ebvab-ı rahmet	Muzaffer Ozak	Muzaffer Ozak
Rast	İlahi	Sofyan	Sure-i Kadr'de Hak celle âlâ	Mehmet İhsan Özer	Muzaffer Ozak
Saba	İlahi	Düyek	Günahımızı Biz biliyoruz	Amir Ateş	Ayşe Feyzioğlu
Segah	Sala	Aksak Semai Evferi/ Nim Evsat/ Aksak Semai	Salat-ı Ümmiye	Itri	-
Segah	Tekbir	Serbest	Tekbir	Itri	-
Uşşak	İlahi	Düyek	Ya Rabbena ya Rabbena yardım eyle kıyamette	Kemal Gürses	Yunus Emre
Uşşak	İlahi	Sofyan	Elveda elveda şehr-i sıyam elveda	-	-

KAYNAKÇA

- Ateş, E. (2011). “Tekbir”, *Dia*, C.40, Ss.344, İstanbul: Tdv Yayınları.
- Ateş, E. (2015). *Türk Din Mûsikîsi*, İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Ak, A. Ş. (2011). *Türk Din Mûsikîsi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Akdoğan, B. (2010). *Türk Din Mûsikîsi Dersleri*, Ankara: Bilge Ajans-Matbaa

- Akkuş, M. Ve Derman, U. (2009). *Mevlid-I Şerîf*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Belviranlı, A. K. (1975). *Mûsikî Rehberi Dinî Mûsikî*, İstanbul: Nedve Yayınları.
- Bozkurt, N. (2001). “Kandil”, *Dia*, C.24, Ss.300-301, İstanbul: Tdv Yayınları.
- Çetin, A. (2011). “Tecvid”, *Dia*, C.40, Ss.253-254, İstanbul: Tdv Yayınları.
- Köse, S. (2011). “Tekbir”, *Dia*, C.40, Ss.341-343, İstanbul: Tdv Yayınları.
- Özalp, N. (1992). *Türk Mûsikîsi Beste Formları*, Ankara: Trt Yayınları.
- Özalp, N. (2000). *Türk Mûsikîsi Tarihi*, İstanbul: Meb Yayınları.
- Özcan, N. (2004). “Mevlid”, *Dia*, C.29, Ss. 484-485. Ankara: Tdv Yayınları.
- Özervarlı, M. S. (2001). “Kadir Gecesi”, *Dia*, C. 24, Ss.124-125, İstanbul: Tdv Yayınları.
- Sağman, A. R. (2014). *Meşhur Hâfız Sâmi Merhum*, Ankara: Türk Diyanet Vakfı.
- Topaloğlu, B. (1995). “Esmâ-İ Hüsnâ”, *Dia*, C. 11,S. 404, İstanbul: Tdv Yayınları.
- Türkoğlu, N. (2004). *İletişim Bilimlerinden Kültürel Çalışmalara Toplumsal İletişim Tanımlar, Kavramlar, Tartışmalar*, İstanbul: Babil Yayınları.
- Uzun, M. İ. (2001). “Kadir Gecesi”, *Dia*, C. 24, Ss.125-127, İstanbul: Tdv Yayınları.
- Uzun, M. İ. (2005). “Mi’raciyye”, *Dia*, C.30, Ss. 135-140, İstanbul: Tdv Yayınları.
- Uzun, M. İ. (2007). “Regâibiyye”, *Dia*, C.34, Ss. 536-537, İstanbul: Tdv Yayınları.
- Ünal, H.(1992). “Berat Gecesi”, *DİA*, c.5, ss. 475-476, İstanbul: TDV Yayınları.

İnternet Kaynakları

https://www.youtube.com/watch?v=_QsYp-eanEc, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.

https://www.youtube.com/watch?v=2yIGt_GMwzQ , Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=Aa3hdr0Qaow>, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=Do3j1PDa6r4>, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=eMmQ28rHcZY>, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=FBuI50BzpB0>, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=ID632jso8bQ>, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=JPYWtclx19c>, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=LWBY-zYzIrg>, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.

https://www.youtube.com/watch?v=myp7je6s_IY, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.

https://www.youtube.com/watch?v=nEAIz_s-H3g, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=OHllg-YU9IE>, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=P8RpF9HXu5g>, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=Q0kWjOb1ORg>, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=qCF7BtiGPSI>, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=R036RKetcTo>, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=SuAvj0oC-Ss>, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=tGamNgCikLc>, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=vYx6XsE5t-Y>, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=wOue49xxLb4>, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2019.